

Hjernerystelse

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

Johs. Højberg
Højbjergklinikken
Oddervej 91, 8270 Højbjerg
www.højbjergklinikken.dk

jh@hoejbjergklinikken.dk

Hvem er jeg

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

- Til daglig leder af det tværfaglige sundhedscenter Højbjergklinikken, Aarhus
- Kiropraktor
- Fellow of the American College of Functional Neurology
- DACNB, diplomate Am Chiro Neuro Board
- 20 år og 1000+ timers undervisning i funktionel neurologi.
- *250+ timers undervisning i udredning, behandling og rehabilitering af hjernerystelse/mTBI*
- *150+ timers undervisning i udredning, behandling og rehabilitering af vestibulær lidelser*
- *Kursus- og studieophold på Carrick Brain Centers Atlanta*

Hjernerystelse er et stort problem

- Mindst 25.000 danskere per år
- I U.S får 1.7 mill hjerneskode per år
  - 475.000 af dem er børn
- Mindst 4 TBI's per min. i U.S.(CDC, 2014)
- 75-90% af TBI's i USA er mTBI

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

(CDC: Traumatic Brain Injury, 2014; NCAA Sports Medicine Handbook, 2013-2014)

Hjernerystelse er et stort problem

- Alle udsættes for hovedskade på et eller andet tidspunkt, men i regel uden at få mén.
- Hovedskader
  - 50.000 skadestuebesøg
  - 10.000 får varige mén
  - 1200 dør

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

Hjernerystelse er et stort problem

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

Hjerneskade opstår ved:

- Fald (35%)
- Færdselsuheld (17 %)
- Arbejdsulykker (16%)
- Overfald (10%)
- Andre årsager (21%)

Hjernerystelse er et stort problem

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

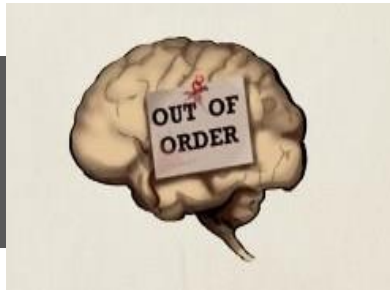

Tiltagende problem:

- Antallet af skadestuebesøg pga sports- og fritidsrelaterede hjerneskader (inkl hjernerystelser) blandt børn og unge steg med 62% fra 2000-2010

(Gilchrist et al., 2011)

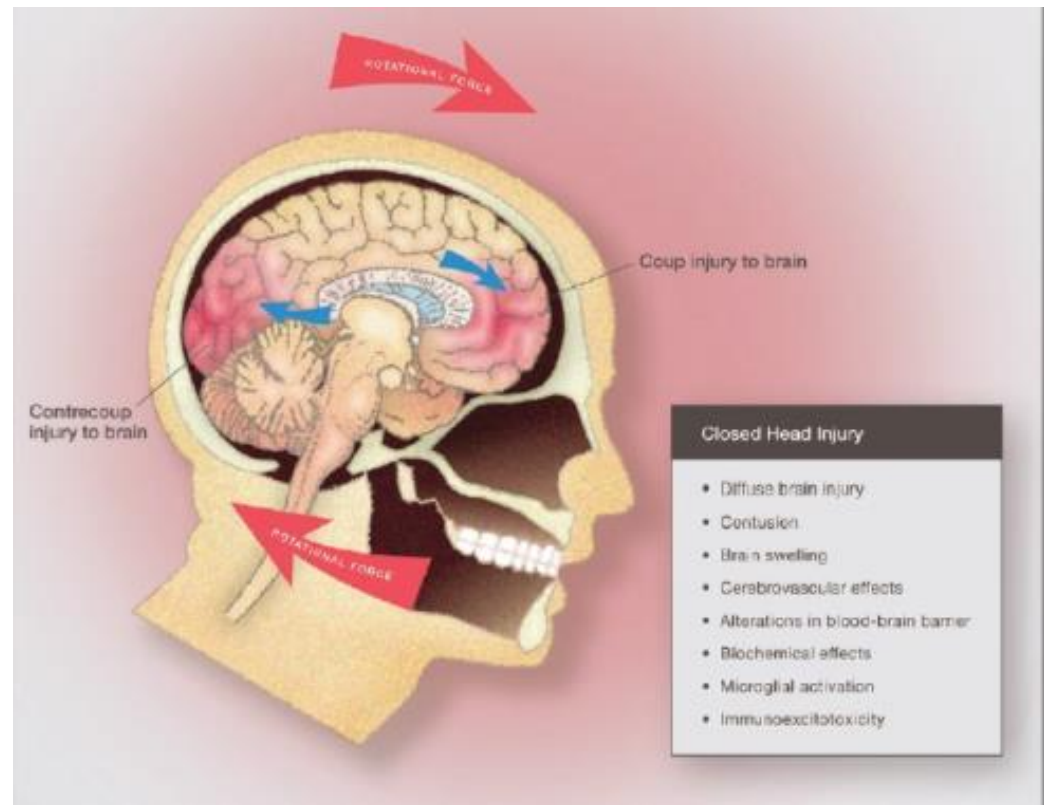

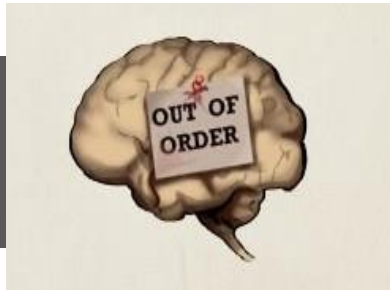

Hvad sker der?

Skadesmekanismen

- Coup – Contrecoup
  - Slag, ryk eller acceleration der får hjernen til at kolliderer med kraniet
  - Rebound hvorved hjernen rammer den modsatte side af kraniet
  - Neuronal shearing/stræk på nervebaner

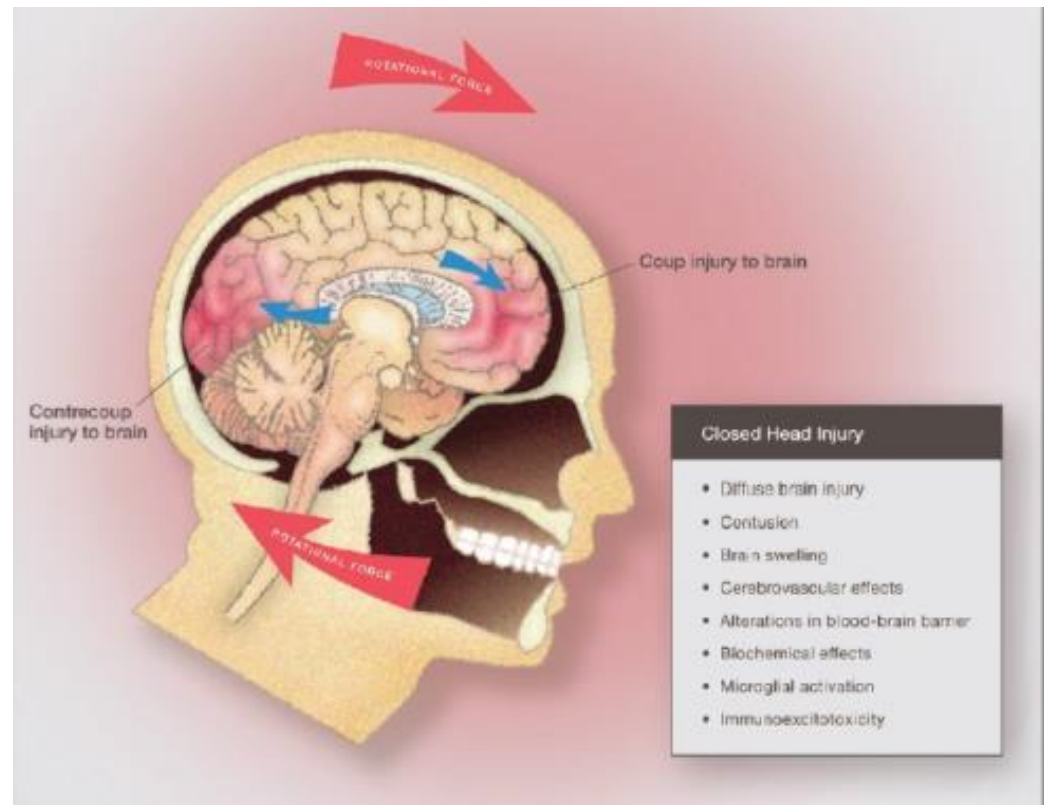

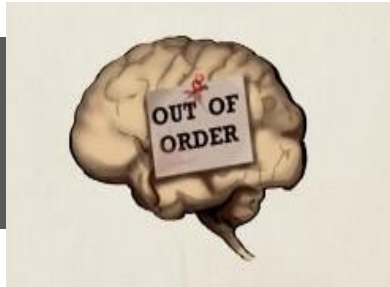
Hvad sker der?

Skadesmekanismen

- Mikrostrukturelle skader
- Metabolisk ubalance (excitotoxicitet)
- Inflammation
- Øget energibehov (glukose og ilt)

Hjernerystelse er et stort problem

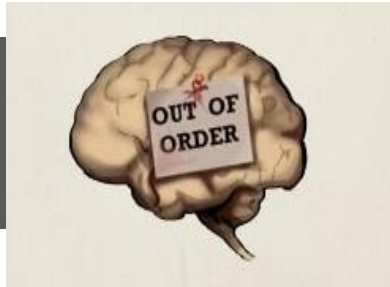
HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

Symptomer:

- Fysiske
- Kognitive
- Emotionelle
- Søvn

Hjernerystelse er et stort problem

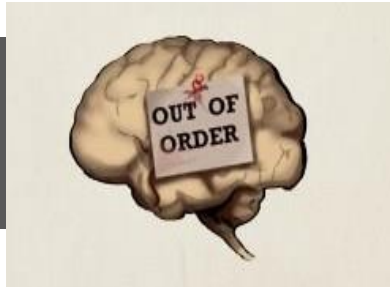
HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

Symptomer:

- Fysiske
  - Hovedpine
  - Svimmelhed
  - Utilpashed/kvalme
  - Udtalt træthed
  - Støjfølsomhed
  - Synsforstyrrelser

Hjernerystelse er et stort problem

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

Symptomer:

- Kognitive
  - Koncentrationsproblemer
  - Opmærksomhedsbesvær
  - Indlæringsproblemer
  - Langsom reaktionstid
  - Hukommelsebesvær
  - Hurtig mental udtrætning

Hjernerystelse er et stort problem

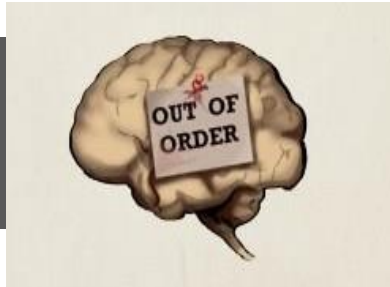
HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

Symptomer:

- Emotionelle
  - Irritabilitet
  - Let til gråd
  - Tristhed
  - Angst
  - Nedsat sexlyst
  - Personlighedsændringer

Hjernerystelse er et stort problem

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

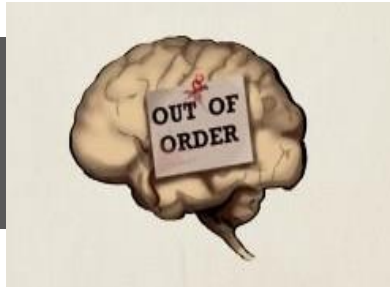
Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

Symptomer:

- Søvn
  - Sover for lidt (insomni)
  - Sover for meget (hypersomni)
  - Hyppige mareridt

Når skaden er sket

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

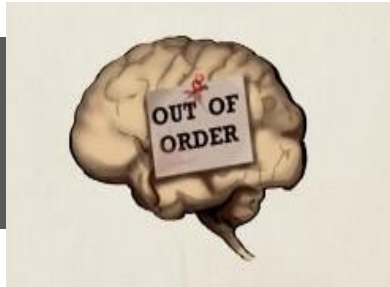
Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

Hvordan identificeres hjernerystelsen

- Bevishedstab
- Hukommelsestab
- SCAT 3 (Sport Concussion Assessment Tool)
  - GCS (typisk 13-15) bevishedstab
  - Maddocks hukommelsestab
  - Balance og koordination (BESS)

Når skaden er sket

Behandling i akutfasen

Hvile fysisk og kognitiv hvile

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

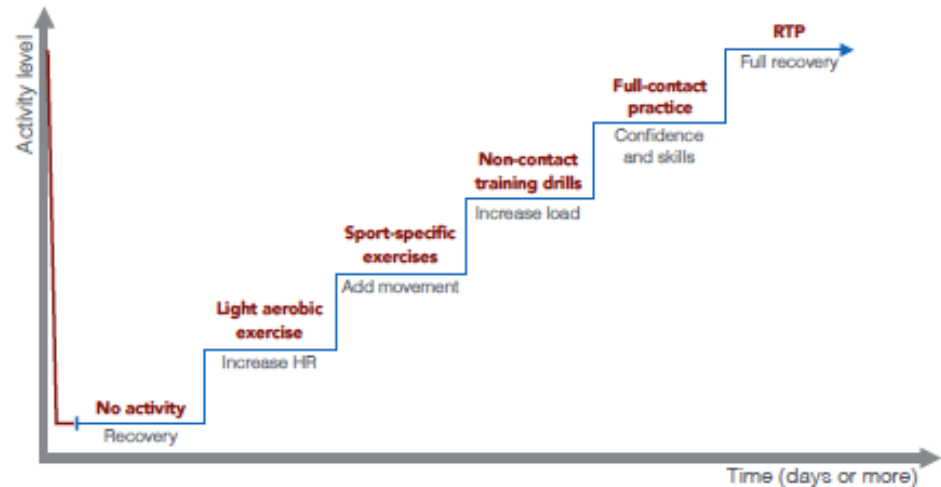
Når skaden er sket

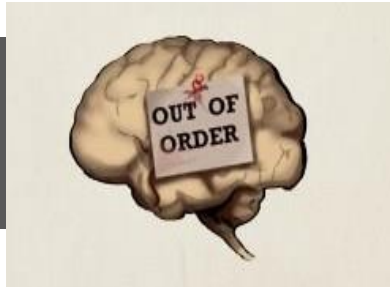
Tilbagevenden til aktiviteter

1. Kognitiv og fysisk hvile så længe der er kognitive, affektive eller sensoriske symptomer.
2. Let aerob aktivitet (f.eks. gå, svømme, motionscykel) under 70 procent MVC.
3. Sports-specifik træning (f.eks. dribble med en bold) med gradvist stigende kognitive belastninger (f.eks. lave simpleregnestykker mens man dribler). Ingen fysiske belastninger af hovedet.
4. Træning uden kontakt med stigende kognitive krav (f.eks. Komplexespillersystemer).
5. Fuld kontakt træning med monitorering af symptomer ved maksbelastninger. Husk tilstrækkelig restitutionstid efter hvert træningspas. Hvis muligt kan man deltage i kortere sekvenser af kamp/løb, men ikke konkurrence.
Kamp.

Graduated RTP protocol

based upon international consensus

Hvornår er man rask

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

Jeg er symptomfri – er jeg så rask?

Hvornår er man rask

Recovery of Static Stability
Following a Concussion. *Gait &
Posture*. 2013.

The key finding of this study was that balance control of concussed athletes was not fully recovered upon return to play as indicated by increased velocity of COP. This deficit was evident despite recovery of COP displacement and reduction of reported symptoms.

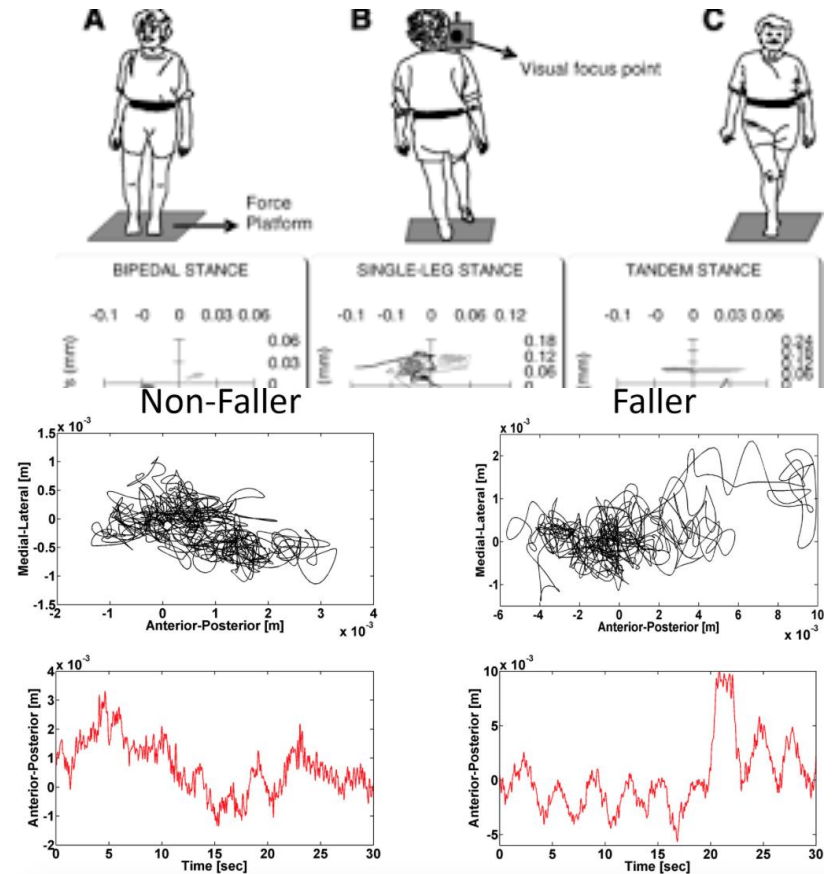

Hvornår er man rask

Recovery of Static Stability Following a Concussion. *Gait & Posture*. 2013.

The key finding of this study was that balance control of concussed athletes was not fully recovered upon return to play as indicated by increased velocity of COP. This deficit was evident despite recovery of COP displacement and reduction of reported symptoms.

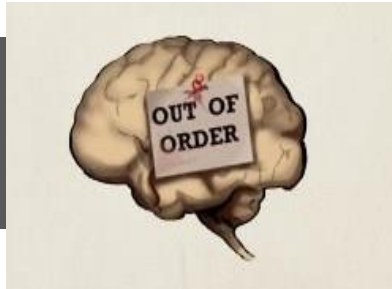

Hvornår er man rask

Consensus statement
on concussion in sport:
the 4th International
Conference on
Concussion
in Sport held in Zurich,
November 2012

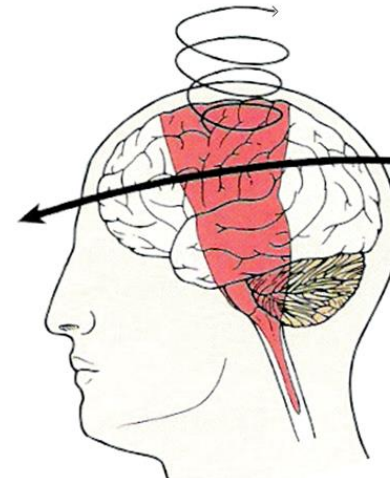
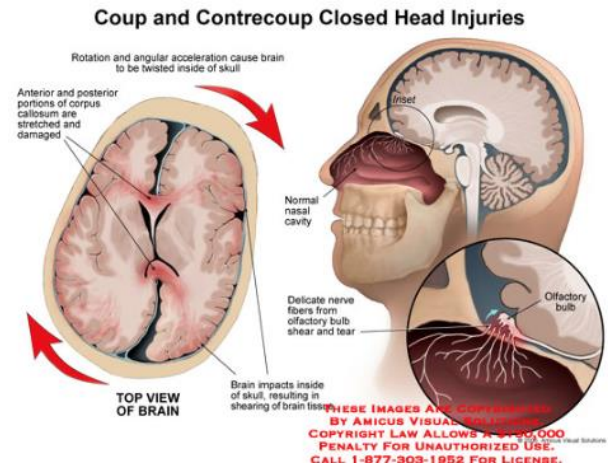

Skademekanisme

Torsion/rotation i hjernen

- Central strukturer er mest udsatte (Ann. N.Y Acad Sci)
  - Hjernestammen
  - Thalamus
  - Basal ganglia
  - Cerebellum

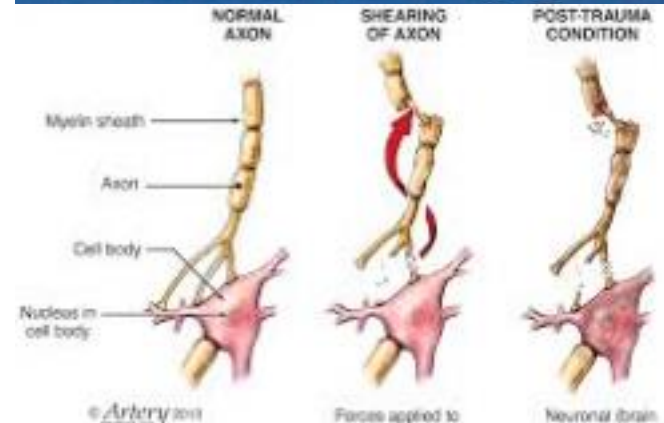
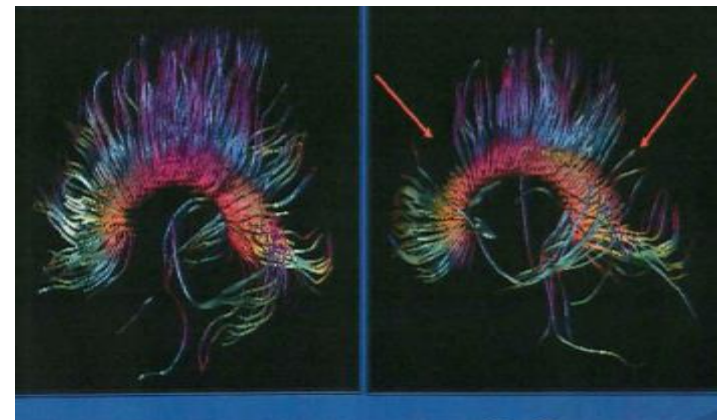

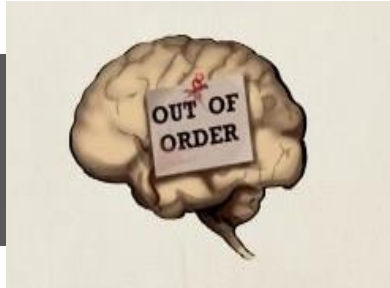

Skademekanismen

Torsion/rotation i hjernen

- Central strukturer er mest udsatte
  - Hjernestammen
  - Thalamus
  - Basal ganglia
  - Cerebellum
- **Skader her kan være svære at identificere og behandle**
- **Vigtig årsag til kroniske problemer**

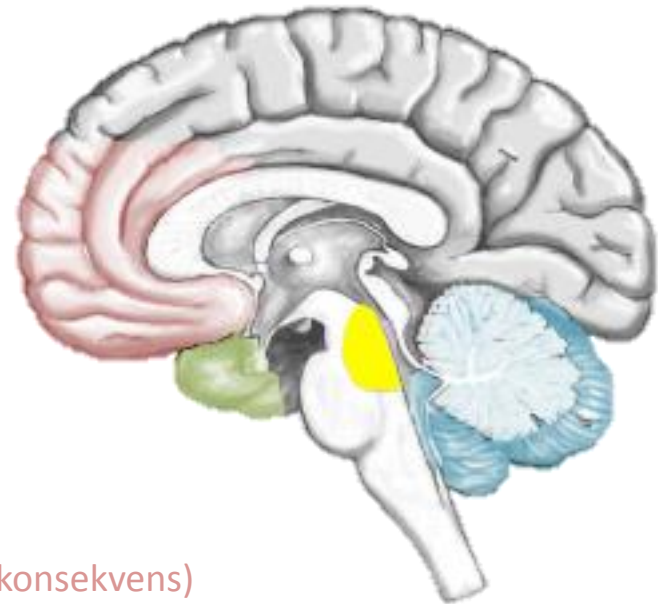

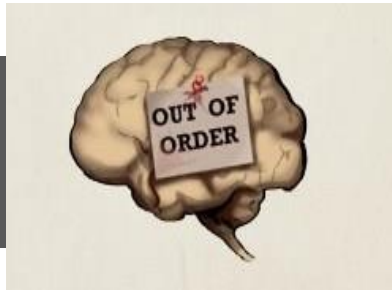

Symptomer?

Frontallap symptomer

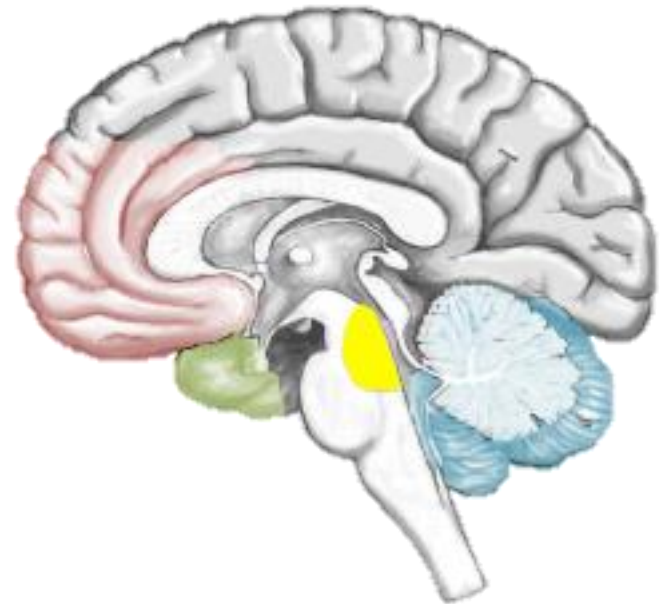
- Koncentrationsprobelmer
- Problemløsnings
- Nedsat spontanitet
- Apati, tristhed
- Nedsat evne til at udtrykke sig verbalt
- Svært ved at bevæge øjnene hurtigt
- Personlighedsændringer
(kan blive kværulerende, vulgær,
manglende fornemmelse for handlingers konsekvens)

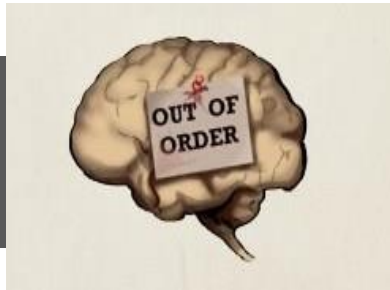

Hvad sker der?

Cerebellær/ vestibulær symptomer
Nedsat balance (støder ind i ting,
svært at gå i mørke
Klodset
Synsforstyrrelser
Svimmelhed
Kvalme/utilpas
Fornemmelse af at skulle besvime

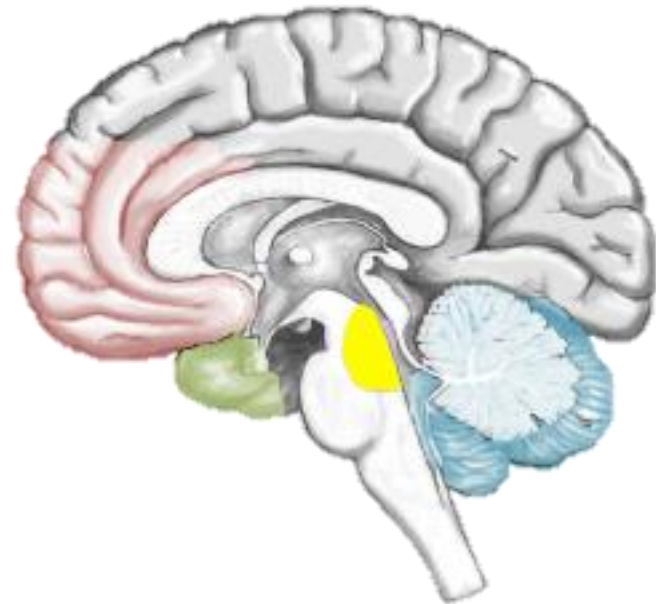

Hvad sker der?

Mesencephalon/pons

Hjernestammens øverste dele

- synsproblemer:
- langsom saccade start
- u-præcis sakkade
- svært ved at fikser på et punkt
- tåget syn
- konvergens
-
- svimmelhed
- søvnproblemer (øget el nedsat)
- Evnen til at lave se op-ned og side-side
- hovedpine
- tørre og kløende øjne

Evaluering af hjernerystelse

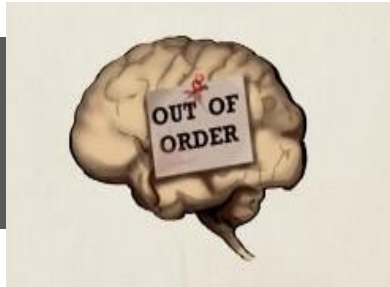
HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

- Symptomerne på en hjernerystelse er relateret til de funktions forandringer/tab der kommer som følge af hjernerystelsen
- Evaluering af hjernerystelse bør derfor fokuseres på vurdering af disse funktionstab
- Øjenbevægelser bliver i stigende grad anset for at være den bedste måde at vurdere (tab af) hjernefunktion.

Evaluering af hjernerystelse

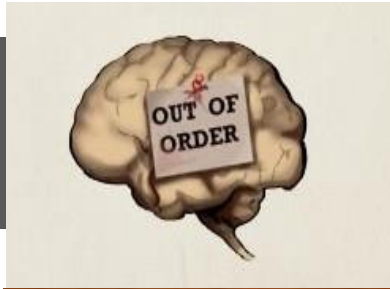

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

- **Undersøgelsen for hjernerystelse bør inkludere**
  - **Vurdering af øjenbevægelser**
    - Observation
    - Video Nystagmografi
    - Saccadometry
    - Vestibulære reflekser
    - Computer posturografi

Evaluering af hjernerystelse

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

- **Undersøgelsen for hjernerystelse bør inkludere**

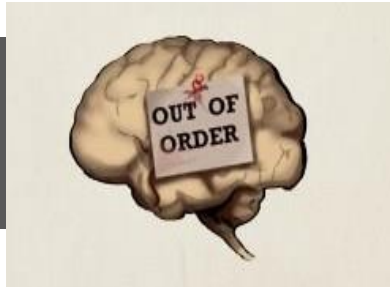
- **Vurdering af vestibulære system**

- **Det indre øres organer (Buegange og otolitter)**

Kontrollere reflekser til øjnene

Kontrollere reflekser til kroppen

Dårlig funktion kan medføre at vi opfatter for meget, for lidt eller en forkert retning af bevægelsen

Evaluering af hjernerystelse

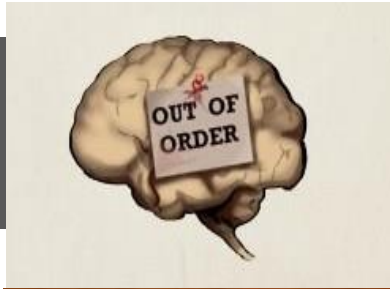

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

- **Undersøgelsen for hjernerystelse bør inkludere**
  - **Vurdering af vestibulære system**
    - Øjenbevægelser
    - Gang analyse, (dualtasking)
    - Balance
    - Stabilitet (limit of stability)
    - Reaktioner til rystelser

Behandling af hjernerystelse

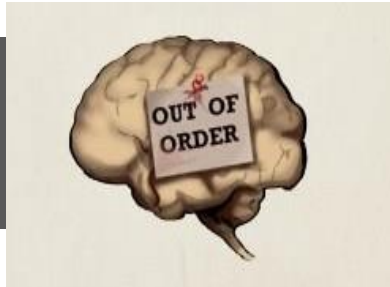

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

- **Alle hjerneskrader er unikke**
  - Forskellige kraftpåvirkninger
  - Forskellige reaktioner
  - Forskellig status inden traumet
  - Forskellig evne til at hele (genetisk indflydelse)
- **Behandlingen skal derfor også individualiseres**
  - Forskellige funktionstab
  - Forskellige symptomer
  - Forskellige mekanismer

Behandling af hjernerystelse

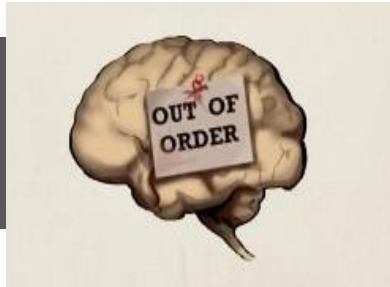
HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

- **Hvile (op til 2 uger, og måske længere)**
  - **Vestibulær rehabilitering** (Schneider)
  - **Øjenøvelser**
  - **Sensomotorisk træning**
  - **Kognitive øvelser**
  - **Sport-/fritid-/arbejdsspecifikke aktiviteter**
  - **Efter trappe model**

(Schneider, Cervicovestibular rehabilitation in sport-related concussion: BMJ aug 2014)

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

Hvad gør vi

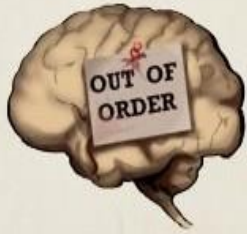
Vi kan lave de undersøgelser

Vi laver den individuelle rehabilitering

Vi vejleder i RTP/tilbagevenden til aktivitet

Vi laver pre og post test når skaden er sket
(desværre endnu ikke baseline testing)

Tilbagevenden til arbejde/sport

HJERNERYSTELSER I FORBINDELSE MED FODBOLD

Retningslinjer for hvordan hjernerystelser bør håndteres i den akutte og senere fase

- Sandsynligheden for en ny hjernerystelse øges hvis der stadig er følger fra den første
- Blivende symptomer efter hjernerystelse sker oftere efter kumulative skader
- Vurdering af ikke-kognitiv, vestibulære funktion er vigtig for at vurdere “return to play/activity” status
- Pre- og post-testing er den bedste måde at fastsætte status